

Projekty na riešenie problémov životného prostredia

Riešenie projektov vedy a techniky na SKŽP v roku 1992 vyplýva zo Zásad ekologickej politiky SR a z Programu starostlivosti o ŽP v SR, kde je to zakotvené v podprograme „Ekologizácia spoločenského vedomia“. Koncepcia rozvoja ekologickeho výskumu a vzdelávania vychádza z hlavných princípov tohto podprogramu. Programy a projekty musia riešiť problémy vyplývajúce z ekologickej politiky a z Programu starostlivosti o ŽP v SR.

Presadzujeme preto systémový prístup. Jeho hlavnými krokmi sú zhromažďovanie projektov do jednej databázy, ich kolektívne posudzovanie a výber najvhodnejších, zodpovedajúcich aktuálnym úlohám programu starostlivosti o ŽP - v prvom kroku bez ohľadu na zdroj financií na ich riešenie. Až potom sa riešil problém, z akého zdroja možno projekt pokryť. Tento postup sme zvolili, pretože do rozpočtu SKŽP v príslušnej kapitole na rok 1991 sa dostalo len 1,7 mil. Kčs („zdedený“ projekt z r. 1990) a z rozpočtu SR sa prostredníctvom Rady vlády SR pre vedu a techniku pre životné prostredie pridelo 9 mil. Kčs. Väčšinu projektov sme sa preto snažili pokryť z rozpočtu FVŽP, kde boli neporovnateľne väčšie možnosti. Z týchto dôvodov sme financovanie projektov museli posudzovať komplexne, podľa problémov, nie podľa členenia zdrojov, t.j. priority boli stále tie isté, bez ohľadu na zdroje.

Odhliadnuc od menších problémov sa nám tento princíp podarilo uplatniť. Projekty financované z FVŽP sa vyberali tak, že priority stanovené odbornými radami na SKŽP sa nespochybovali. Samozrejme, boli tu praktické problémy, napr. s uzatváraním hospodárskych zmlúv, finančnou zodpovednosťou, či s vecným garantom projektu. Vynorila sa otázka, koho má riešiť „poslúchať“, či vecného garanta (väčšinou zo SKŽP) alebo finančného „garanta“ (z FVŽP), komu patrí výsledok riešenia, či orgánu zodpovednému za územie, ktorého sa riešenie týka, alebo orgánu, ktorý projekt financuje, ako sa má výsledok uplatniť, atď. Tieto problémy sme postupne riešili a možno predpokladať, že výsledky projektov sa efektívne využijú.

Projekty ŽP pre Slovenskú republiku boli teda v r. 1991 financované a aj v r. 1992 sa budú financovať z rozpočtov SR aj FVŽP. Prostriedky z rozpočtu SR sa začlenili buď do rozpočtu rezortov, v ktorých pôsobnosti riešiteľská organizácia je (napr. MLVH - VÚVH, SAV - ÚKE SAV), alebo priamo do rozpočtu SKŽP (v prípade súkromných firiem a konzorcií). Prostriedky z rozpočtu FVŽP sa prevádzali priamo na riešiteľov, bez sprostredkovania ďalších rezortov.

Projekty financované z rozpočtu SR sa vyberali systémovým prístupom s kolektívnym odborným posudzovaním v tomto slede:

- výber v odborných radách (5-8 člených), zostavených z príslušného riaditeľa odboru SKŽP, ďalších pracovníkov SKŽP a vybraných odborníkov (mimo rezort SKŽP),
- výber v Rade SKŽP pre vedeckovýskumné projekty (členmi Rady sú všetci predsedovia odborných rád a podpredsedovia SKŽP),
- konečné odsúhlasenie výberu vedením SKŽP,
- predloženie konečného zoznamu do Rady vlády SR pre vedu a techniku.

Pridelené prostriedky na projekty riešené r. 1991 a prechádzajúce do r. 1992 sa viažu výlučne na predložené projekty, na odsúhlasenú výšku financií a na vybraných riešiteľov. Tento postup je v súlade s obsahovým zameraním štátnej politiky vo vede a technike SR (uznesenie vlády SR č. 703/1991). Rada SKŽP pre vedeckovýskumné projekty je jednou z 20 grantových komisií pre techniku MŠMŠ SR, ktoré sú v rámci pripravovaného štátneho fondu pre vedu a techniku určené o. i. na navrhovanie projektov na financovanie Rade vlády SR pre vedu a techniku.

Projekty vyberalo šesť odborných skupín, pričom spolu prehodnotili viac ako 400 návrhov, z ktorých vybrali 110. Sú rozdelené do šiestich skupín:

V skupine A: *Integrovaný informačný systém a monitoring* sa rozhodujúca časť projektov venovala zabezpečeniu štátnej správy ŽP jednotným vybavením hardwarom a softwarom (8,9 mil. Kčs). Všetky okresné úrady životného prostredia dostali veľmi výkonný geografický informačný systém ARC-INFO.

V skupine B: *Ekologizácia spoločenského vedomia* sa r. 1991 nepodarilo presadiť projekt Ekologickej akadémie, zameraný na materiálno-technické zabezpečenie výučby pracovníkov štátnej správy ŽP. Pre tento rok sa projekt presunul do programu PHARE II, ale so zmeneným zámerom.

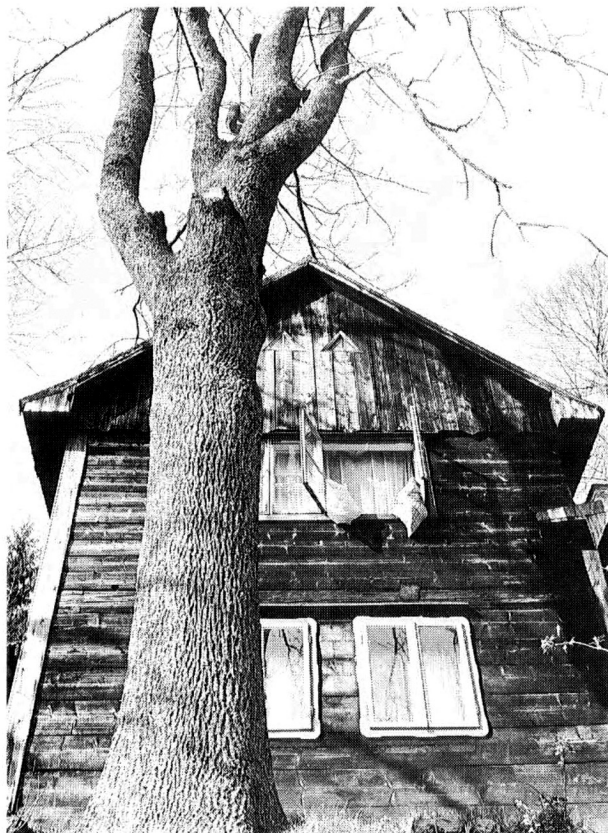
V skupine C: *Legislatívne a ekonomické nástroje ochrany a tvorby ŽP* dostali najväčší objem prostriedkov projekty zamerané na metodiku hodnotenia vplyvu činností a stavieb na životné prostredie, tzv. EIA (400 tis. Kčs).

V skupine D: *Ekologizácia hospodárenia v krajine* bolo množstvo projektov, ktoré sa rozdelili do troch skupín. V podskupine „Územný rozvoj“ sa riešili projekty za 3,1 mil. Kčs. V podskupine „Ochrana prírody“ boli projekty za 6,8 mil. Kčs, najkomplexnejší projekt - skôr program - sa zameral na systémové mapovanie biotopov s cieľom ochrany genofondu, biodiverzity a ekologickej stability. Regionálne projekty v tejto skupine dostali 4,8 mil. Kčs.

Skupina E: *Technológie využívania, ochrany a regenerácie prírodných zdrojov* je najväčšia, s veľmi rôznorodými projektmi (spolu 28,1 mil. Kčs). Najväčší objem prostriedkov dostali projekty v podskupinách „Voda“ (11,1 mil. Kčs), „Ovzdušie“ - spolu s regionálnymi projektmi na Hornej Nitre, v Žiarkej kotline a Strednom Spiši (7,1 mil. Kčs) a „Odpady“ (9,9 mil. Kčs).

Skupina F: *Ekologizácia výrobných a iných odvetvových činností* je veľmi rôznorodá a riešili sa v nej projekty za 12,1 mil. Kčs.

V problematike životného prostredia pre územie Slovenska sa r. 1991 riešili projekty za 70,68 mil. Kčs, z toho 61,68 mil. Kčs bolo z rozpočtu FVŽP, 9 mil. Kčs z rozpočtu Slovenskej republiky.

Aj pre r. 1992 sa uskutočnil výberový proces a vybrané zoznamy projektov sme zaslali príslušným správcom zdrojov financií. V rámci rozpočtu Slovenskej republiky - fondu pre techniku - budú určite pokračovať projekty, ktoré sa začali už r. 1991 a ich riešenie prechádza na r. 1992 v objeme 36,84 mil. Kčs. Najväčšia časť z nich je venovaná ochrane vodných zdrojov (23,3 mil. Kčs). Nie je však jasné, či budú alebo nebudú prostriedky na nové projekty. Aj z finančných zdrojov pridelených z rozpočtu FVŽP najväčšia časť pôjde na ukončenie projektov, rozpracovaných od r. 1991 (v objeme 42,37 mil. Kčs), na nové projekty sa predpokladá vyčleniť 9,76 mil. Kčs.

Samozrejme, objektívne potreby financií na riešenie problémov ŽP v celej ČSFR, ako aj požadované prostriedky na konkrétne navrhnuté projekty presahujú objem existujúcich finančných zdrojov. Výberový proces je preto veľmi náročný a samozrejme treba počítať aj s kritikou zo strany tých, ktorých požiadavky sa neuspokojili. Žiaľ, medzi kritikami sa nachádzajú najmä riešitelia, ktorých hlavným cieľom nie je ani vyriešiť nejaký problém, ale predovšetkým zabezpečiť dostatočné príjmy na založenie, fungovanie alebo prežitie podniku, spoločnosti, konzorcia t.j. získať akúkoľvek objednávku.

Preto naďalej zotrváme na prísnom výbere projektov podľa určených pravidiel, ku ktorým patrí najmä výber nosných programov podľa zásad ekologickej politiky (t.j. nie náhodný výber), sústredení projektov v stanovenom termíne do jedného miesta, kolektívnom posudzovaní všetkých projektov danej skupiny v rovnakom čase, tými istými odborníkmi, atď. Aj napriek veľkému úsiliu dodržania tohto procesu prenikajú niektoré projekty do rôznych zdrojov mimo kolektívneho výberového konania. Samozrejme to narušá pravidlá čo najobjektívnejšieho rozdeľovania finančných prostriedkov, ale najmä vyváženosť riešenia problémov ŽP. Na odstránení týchto nedostatkov neustále pracujeme.

Celý tento zložitý proces sa zameriava na riešenie projektov podľa novej terminológie vedy a techniky na časť „technika“, nie na operatívne riešenie technologických a iných problémov - na to sú iné zdroje. Jeho základným zmyslom je mať čo najodbornejšie podklady a poznatky pre operatívne riešenie problémov v budúcnosti. Ak sa s týmto postupom nestotožníme a perspektívne technické projekty potlačíme, odborné podklady nebudeme mať ani v budúcnosti!

Preto sú do tohto procesu zapojení aj špičkoví odborníci mimo rezortu SKŽP, čím sa postupne zosúladujú požiadavky vyplývajúce z ekologickej politiky s najnovšími poznatkami a perspektívami v rôznych odboroch.

Keďže súčasný „rezort“ SKŽP je veľmi rozmanitý, iný ako systémový prístup k týmto otázkam je neprípustný, viedol by k eklektike, rezortizmu, voluntarizmu, porušovaniu zásad využitia prostriedkov z fondu pre vedu a techniku aj z iných fondov. Tieto poznámky adresujeme predovšetkým žiadateľom, navrhovateľom a riešiteľom projektov s ubezpečením, že SKŽP má samozrejme záujem riešiť najvýznamnejšie problémy, posudzuje ich však systémovo, z hľadiska potrieb celého Slovenska.

